म. ग्रं. सं. ठाणें
विषय काव्य
सं. क्र. १५०९
१९६०

गंधर्व

सदानंद रेगे

REFBK-0011239
REFBK-0011239

पॉप्युलर बुक डेपो, मुंबई ७

किंमत तीन रुपये

सदानंद रेगे

गंधर्व

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणें. स्थळप्रत.
अनुक्रम 28200 वि: काव्य
क्रमांक 9409 नों: दि: 14/2/6

गं
ध
र्व

मराठी ग्रंथ संग्रहालय ठाणे
दा. क्र. 99239
REFBK-0011239
REFBK-0011239

सदानंद रेगे

तमसो मा ज्योतिर्गमय
LEAD KINDLY LIGHT
POPULAR BOOK DEPOT
पॉप्युलर बुक डेपो, मुंबई ७
किंमत तीन रुपये

© सदानंद रेगे

प्रथम मुद्रण
सेप्टेंबर १९६०
भाद्रपद १८८२

मुद्रक :
बा. ग. ढवळे
कर्नाटक मुद्रणालय
चिराबाजार
मुंबई २

प्रकाशक :
ग. रा. भटकळ
पॉप्युलर बुक डेपो
लॅमिंग्टन रोड
मुंबई ७

गंधर्व १
चांफा २
अनोळखी ३
पौष ४
वेदना ५
पांखरूं ६
डंख ७
रक्ताच्या झाडाखालीं ८
उत्तरायण ९
संध्याकाळ ११
चित्र १३
हळदिवी १४
दुपार १५
गाणें – मुक्या मुलाचें १७
चंद्रसांज १९
वॉर्ड नंबर शून्य २०
वादळवारा २१
अडगळीची खोली २२
पांगारा २४
कबुतर २६
पांच खिडक्या २९
कुठूनसें... ३०
अब्बाजान ३१
झपाटलेलें घर ३२
एकेकाचें भाग्य ३५
दुःख ३६
प्लॅटफॉर्म ३७
तृप्त ! ३९
साक्षी ४०
पाणिनि ४१
कोल्ह्याचें लग्न ४२
कर्दळ ४३
गाणें बुडालेल्याचें ४५
सफरचंदें ४६
जाग ४७
दहाजणी ४९
चंद्र फिका चंद्र फिका ५०
हंसऱ्या डोळ्यांत ५१
घोडे ५२
जखमी पांखरूं ५३
माझ्या रक्तांत ५४
झाडें ५५
माझा डोळा होतो आकाश ५६
ससा ५७
ओथंबून आला पांचू ५८
राधा कवडसा झाली ५९
राख ६०
कज ६१
वाटुली ६२
माझा विठोबा ६३
साक्षीदार ६४
स्पर्श ६५

तहान ६६

माती ६७

मी ६८

यात्रा ६९

कुकारी ७०

बीज भाजुनी ७१

होवो शहाणा विठ्ठल ७२

कोळोनिया प्यावी ७३

जागर ७४

भगदाड ७४

रचना : १९५७–१९६०

...So that flowers may grow
Where tears did flow
And a quick bird start
From a fat old heart
A song that has no end

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणें. स्थळप्र
अनुक्रम 2/200 वि: ...
... नों. दि: ...

गंधर्व

मी मरेन तेव्हां
येतील बाजाच्या पेटींतून
मोकळ्या हवेंत
तीन झुरळीं
अन् ऐकायला गाणीं
ज्यूकबॉक्समधलीं
सुटकेच्या निःश्वासाची मोकळी अस्तई
बायको जाईल मनीबॅगेंत घेऊन
पितळी पोटाचा चकचकीत डग्गा
गिळेल आंतल्या आंत
पंखफुटया शाईचा काळा गरगरीत हुंदका
चुकल्याचुकल्यासारखें वाटेल काय तें
तंबोऱ्याच्या खांद्यांवरील हस्तीदंती मोरांनाच
गंजलेल्या खर्जाच्या मेण्यांतून
अंधारगंवसणींत जातांना
ते म्हणतील
'शास्त्रीय संगीत शाळेच्या'
लोंबकळणाऱ्या प्रेताला
आज आपला कांहींच झाला नाहीं रियाज
म्हण बघूं
रसीयाऽ होऽऽ न जाऽऽऽ

मी मरेन तेव्हां
वाचीन मी माझें धगधगतें नांव
अश्रूंच्या फिरत्या तबकडीवर
सूरभिजली शाल पांघरून
निःशब्दाची . . .

चांफा

वळणावरचा वेडा चांफा
(झडून गेलीं सारीं पानें
तरी त्याला दाद नाहीं.)

उरीं कुरवाळीत
राकट राखट राबट फांद्या
उभा आहे केव्हांचा
जपत मनांतील
उमलतें स्वप्न
हंसशुभ्र फुलांच्या तेजस्वी गुच्छांचें
चैत्राच्या मालवत्या वेदनेबरोबर उगवणारें
(पायाखालीं फाल्गुन पेटला आहे
पण त्याची त्याला फिकीर नाहीं)

वळणावरचा फकीर चांफा
त्याच्या मनांत ठणकणारें
दुखरें गज्जल...

अनोळखी

कोण आहे हा इथें पडलेला
गोठलेल्या हातांनीं गोंजारीत
मातीचें जायफळी जावळ ?

नागफणीभोंवतीं दर्वळ असावा
केवड्याच्या धुंदीचा
तसा भिरभिरतो आहे
याच्याभोंवतीं आठवणींचा थवा
चूर स्वप्नांच्या कांचेचा
कसल्या गहिंवरानं
उरींपोटीं तुटलफुटत
पहातो आहे हा उगीच
साक्षात्काराची वाट ?

याच्या थडग्याच्या पायापाशीं
जळणारा खुणेचा दगड
कोराच आहे
समाधानित आकाशासारखा.

याच्या छातीवर उमटलेली
सांवली
माझी तर नाहीं ?

पण याची माझी तर
तोंडओळखहि नाहीं !

पौष

पौषांतलें हिरवें ऊन
धुक्याच्या डहाळीवर झुकलें आहे
पळसाच्या मनांत
जास्वंदी डोहांत
सांवल्यांचीं हरणं
चैत्रकस्तुरीचा वेध घेताहेत
कणसांच्या डोळ्यांतील पारवा गारवा
कवडशांच्या पिसांवर झुळझुळतो आहे
अन् माजाला आलेला तांबूस बैल
ओथंबल्या शेताची हुरहुरती भुई
मातटल्या शिंगांनीं उकरतो आहे

पौषाच्या मनांत
सोनचांफ्याचें भूत पिसाळलें आहे . . .

वेदना

किनारा नसलेल्या
घुमटाखालून
अवचित जाते कधीं कधीं
अणकुचीदार आक्रोश करीत
समुद्राची तहान लागलेली
मिरीएवढी टिटवी
अन् काळोखाच्या विराट धमनीखालीं
हळूंच उसवते
आकाशवेदना
डोलकाठीवरच्या दिव्यासारखी
संथ ठणकणारी...

पांखरूं

लाऱ्हांच्या पाकळ्यांखालून
उपटून काढतील
शाश्वताचे हात
पांखराचा सांगाडा
तेव्हां मातीकडे गहाण ठेवलेले
आपले ठिपक्यांचे पंख पालवीत
तें म्हणेल
आला का हो वसंत ?
फुलला का पांगारा
माझ्या घरासमोरचा
ज्यानें दिला होता मला
अमृताचा बेलभंडारा ?

डंख

वैशाखाचें ऊन रणरणतें आहे

निवडुंगाच्या गहिऱ्या फडांत मात्र
चालला आहे एकांत
सर्पाच्या जोडीचा
अन् बोंडांबोंडांत
डुचमळते आहे
तिच्या उष्ण रक्ताची
धारदार धार...

पण वैशाखाच्या उन्हाचे कानशील
एवढें कां तापलें आहे ?
त्याच्या अंगांगांत तर नाहीं पेटला
त्या विषारी एकांताचा डंखवणवा ?

रक्ताच्या झाडाखालीं

रक्ताच्या झाडाखालीं
शापित मातीला
लागली आहे आग
आणि जाग हरवलेल्या
आदामच्या जखमेंत
पिसें विसकटीत बसलं आहे
जें बदामी पांखरूं
त्याचे पंख पांघरलेली ईव्ह
विव्हळते आहे छद्मीपणानें :
नखशिखांत धुमसलें आहे
रक्ताचें झाड
वासनेच्या पालवीनें
आणि माझ्या गर्भांत
कां उगाच
रेंगाळत आहे
सफरचंदाची शकुनसांवली
पायतळींच्या मातीसारखी
शापरूप झालेली ? ...

उत्तरायण

सूर्य उत्तरेकडे अजून झुकला नाहीं का ?

या शरशय्येभोंवतीं
घुटमळणारीं
काळोखाच्या चोंचींचीं
मायावी दिवाभीतें
त्यांच्या गोठलेल्या श्वासांनीं तर नाहीं
धरून ठेवलें
सूर्याच्या रथाचें धगधगतें चक्र ?

सूर्य उत्तरेकडे अजून झुकला नाहीं का ?
मरणाच्या सिंहासनाभोंवतीं
पिंगा घालणारी
मत्स्यगंधेची शृंगारसांवली
तिच्या राखझाल्या स्वप्नांनीं तर नाहीं
कैद केलें
पाताळगंगेचें खदखदतें कारंजें ?
सूर्य उत्तरेकडे अजून झुकला नाहीं का ?

धृतराष्ट्राच्या डोळयांभोंवतीं
तडफडणारीं
फसवीं महाभारतें
लाळघोट्या मिंधेपणानं तर नाहीं
रचून ठेवल्या
कर्णद्रोणाच्या भगभगत्या चिता ?

सूर्य उत्तरेकडे अजून झुकला नाहीं का ?
गांधारीला हीं कळणारीं उन्हें दिसलीं नाहींत का ?
तिला म्हणावें : पहा, प्रलयाचे दाणे टिपूं लागलीं
क्षितिजावरचीं विश्वासद्रोही दिवाभीतें
आतां तरी काढ म्हणावें
ती डोळ्यांवरची आंधळी पट्टी
आणि फिरवीत
धृतराष्ट्राच्या बुबळांवरून
या येणाऱ्या काळोखाचें मोरपीस
घे डोळे भरून पाहून
ऐन भरास आलेला तुझ्या शंभर गर्भांचा रक्षायज्ञ..

गरोदर हत्तिणींच्या चालीनं येताहेत
पुसट भुरक्या तिन्ही सांजा
आणि फणा उभारलेल्या नागाच्या ऐटीनं
झुकतो आहे सूर्य शाश्वताच्या वेशीकडे
उत्तरायणाचा शिसवी शेला पांघरून येणाऱ्या काळोखांत
तुला कांहींच दिसणार नाहीं...कांहींच दिसणार नाहीं
आणि तो काळोख साधून
मातीचा गर्भ शिरेल तुझ्या तहानेच्या उदरांत
दिवाभीतांच्या गोठलेल्या आवाजांत
तो म्हणेल धृतराष्ट्राला
पहा, पहा सूर्य उत्तरेकडे झुकतो आहे
कलंकीच्या घोड्यावर बसून उत्तरायण येतं आहे.

पण खरंच सूर्य उत्तरेकडे अजून झुकला नाहीं का ?
पार्थाचा कृतज्ञ दयाळू बाण पाताळास जाऊन भिडला नाहीं का ?

संध्याकाळ

अनुक्रम 21200 विः काव्य
क्रमांक 9509 नोंः दिः 7/

संध्याकाळच्या बोटांत जी अंगठी आहे
तिच्यांतील उन्हाचा खडा असा कोमेजलेला कां ?
तिच्यावर प्रेम करणारा राजपुत्र
निळ्या स्फटिकाच्या घोड्यावर बसून
एकटाच ... झपाटून तर नाहीं गेला
सांवल्यांच्या देशांत ?
मीनारांच्या मनांतील
नितळ पाकोळ्यासुद्धां
कशा विस्कटून गेल्या आहेत !
वेडा समुद्र
माथेफिरू क्षितिजाला
कशाला दाखवीत आहे म्हणून
लाटांवर झुरणाऱ्या फेसांच्या विराण्या ?
पलीकडल्या पार्कमधला
तो संगमरवरी मळकट पुतळा
रित्या मनानें गोंजारतो आहे
मलूल हिरवळ
ती कशासाठीं ?
अंगाला अंग भिडवून
त्याच्या खांद्यावर तृप्तपणें बसलेली
चिमण्यांची जोडी
वितळलेल्या कांचेंतील पडछायेकडे
टक लावून
कां पहात आहे ?
काय पहात आहे ?
बाबागाडींत झोंपलेलें
गाजरतांबडें लोंकरी मूल

कशाला सांगत आहे
उदास ढगाला
बोबडगोष्ट अद्भुत राजपुत्राची ?
कांसव झालेली त्याची आया
कां लावीत आहे
समोरच्या गुलमोहरावर
वखवखत्या डोळयांचे रेशीमदिवे ?

आजची ही संध्याकाळ
अशी बावरलेली कां ?
भारावलेली कां ?
तिच्या कर्दळी बोटांत जी अंगठी आहे
तिच्यांतील उन्हाचा खडा असा विझलेला कां ?
किनाऱ्याचें हरवलेलें गाणें
शोधणारी अश्रूची होडी
अशी उन्मनस्क कां ?
वाट तर चुकला नाहीं
सांवल्यांच्या देशांत
एकटा ... झपाटलेला राजपुत्र ?
वितळला तर नाहीं
त्याचा स्फटिकाचा घोडा
अंगठीच्या मिटलेल्या खड्यांत ?

चित्र

तीन कावळे
तीन बगळे
पियानोचे सहा सूर
पलीकडलें तें निंबाचें झाड
अन् बोगनवेलीच्या वक्षांवर
माथें टेकून
श्रांतपणें
आकाशाकडे पहात बसलेला
तो फुलांचा झुबका...

पण माझ्या मनांतील
हें चिनी चित्र
या खिडकीबाहेर कसें आलें ?

हळदिवी

शेवंतीच्या ताटव्याशीं
पिवळी जॉर्जेटची साडी नेसून
त्या दिवशीं
तूं उन्हांत उभी होतीस
तेव्हां माहीत आहे
दिसत होतीस कशी ?

हळदीच्या रानांत
लिंबाच्या झाडावर
सोन्याचं घरटं असावं
त्यांत पिवळ्या रंगाचं
पांखरूं असावं
अन् उन्हाच्या सुरांत
सूर्यफुलांचं गाणं
तें सोनचांफ्याला
म्हणून दाखवीत असावं
तशी ...

दुपार

या ग्रंथसंग्रहाल यांत
नि:शब्दाच्या हातांतील
तें कोरें पुस्तक
पहा कसें पेंगत आहे
डोक्यावरच्या या वेडपट पंख्याला मात्र
दुपारची कधींच
झोंप येत नाहीं !
सूर्यफुलासारखी उमलणारी
उन्हाचा स्कर्ट घातलेली
बॉबकट केलेली
ती मुलगी
केव्हांपास्नं घुटमळते आहे
कवितासंग्रहाच्या कपाटांपाशीं !
(पण तेहि बेटे
झोंपीं गेलेले दिसतात
ढारढूर ...)
समोरच्या टेबलावर बसलेला
आईन्स्टाईन्सारखे केंस पिंजारलेला
तत्त्वज्ञानाचा प्रोफेसर
घेतो आहे लिहून भराभर
झोंपाळू बोटांनीं
गलेलठ्ठ पुस्तकांतलें कांहींतरी
झोंपेला आलेल्या अक्षरांत...

बाहेर ...
उन्हाच्या झाडाखालीं
कलंडलेली सांवली

घेऊं लागली आहे डुलक्या
अन् तिच्या हातांतली
ती पेंगुळलेली कादंबरी म्हणते आहे :
आतां पुरे ग !
मला झोंप येते आहे !

गाणें – मुक्या मुलाचें

समोरच्या बांकावर बसलेला
तो मुलगा मुका आहे
हें तुमच्या लक्षांत आलं का ?

खिडकीच्या पापणीआडून
दिसतो आहे त्याला
क्षितिजाच्या पंखांवर उधळलेला
सांध्यरंगांच्या कवडश्यांचा स्वप्नील पाऊस
ज्यानं वेडं झालेलं
त्याच्या जिभेवरचं पांखरूं
कवळण्यासाठीं धडपडतं आहे
पागोळ्यांची ती
लावण्यवती आरास
पण आपल्या नसलेल्या पंखांना
आकाशच नाहीं उडायला
हें उमगतं त्याला
तेव्हां घासूं लागतं तें
आर्त चोंच
मुक्या पिंजऱ्याच्या मुक्या गजांवर

हळू हळू वितळते
खिडकीची पापणी
अन् हरवून जाते
अंधारमिठींत
पागोळ्यांची धूसर आरास
मुक्या डोळ्यांच्या बागेंत

तरळूं लागतें अबोल पांखरूं
बटमोगरी चांदणी होऊन......

पण आतां...
आपणहि मुके झालों आहोंत
हें आलं का तुमच्या लक्षांत?

चंद्रसांज

ही विषण्ण चंद्रसांज
पहाते आहे करूं
माझ्या सांवलीवर तुझी भुताटकी

स्वरगर्भ दिशांना फुटते आहे
चित्रगंध स्वप्नाची नादमुग्ध पालवी

आकारकफनावर विणते निःशब्दाची नक्षी
बावरल्या चांदण्याची आनंदभैरवी

आकाशमनीं शहारणारी एकाकी सतार
सांगते जलवर्तुळांना पक्ष्यांचीं दुखरीं गुपितें

मालवत्या गोरजाच्या देव्हाऱ्यांत
विरतात काळोखाचीं विळविळीत भाकितें

ही विवस्त्र चंद्रसांज
पहाते आहे करूं
तुझ्या सांवलीवर माझी भुताटकी

वॉर्ड नंबर शून्य

इस्पितळाच्या या कफनशुभ्र भिंतींनीं
घातला आहे जुईचा सुरमा
आरस्पानी डोळ्यांत जाईच्या बोटांनीं,
डौलदार चाललें आहे दिशा कापीत
कोलन वॉटरच्या क्षितिजावरून
आयोडीन शिडाचें लफ्फेदार जहाज,
थर्मामिटरच्या मनांतील पारा
पितो आहे चमचम इंजेक्शनच्या डब्यांची,
केवड्याच्या बेटावर लागावी चाहूल
धुकें पांघरलेल्या भुतावळीची
तशी चालली आहे धांत्रपळ नर्सेसची
बर्फावरून स्केटिंग करणाऱ्या
वारा प्यालेल्या फुलपांखरांसारखी...

एक गरीब बिचारा
पॅरेलेटिक ढग
निघाला आहे चाकाच्या खुर्चीवर बसून
लुळेपांगळे पाय मोकळे करायला,
नऊमास गर्भिणींच्या
टपोर तुडुंब कांतीचा हातरुमाल
विणीत बसलीं आहेत
कांचेच्या बशींत गोजिरीं फळं,
चुनखडी झग्यांतला डॉक्टर डोंगर
घेतो आहे विराट ठोके आकाशनाडीचे
अन्
टोळहिरव्या लॉनवर
खुषींत आलेलं खट्याळ ऊन
उडवतं आहे पतंग
दूर जाणाऱ्या गूढ सांवलीचा...

वादळवारा

सुरकुत्यांच्या लाटांवर हिंदोळताहेत
भुंवयांच्या तपकिरी होड्या
ओतप्रत आषाढढगांच्या वक्षांवर रेललेल्या,
त्यांच्या नितळ प्रतिबिंबांत पोहताहेत
निळसर हिरवे...मोरपिसांना लाजविणारे
डोळ्यांचे गुल्जार कवडसे
समुद्राच्या तळहातावरील
शब्दांचीं निसरडीं नाणीं शोधावयास निघालेले,
पाऱ्याचे पंख मिटून घेतलेला
स्मशानांतील बैरागी पिंपळ
पिंजाऱ्याच्या धनुकलीसारखा लवला आहे
जिवणीशीं फडफडणाऱ्या पऱ्यांच्या पदरांवर...
केव्हांची येऊन बसलीं आहेत त्याच्या पारावर
वेताळाचीं फिक्कट पोरं
उलट्या पायांचीं
चिंचेच्या पानांत निवाऱ्यास आलेल्या चंद्राकडून
वादळवाऱ्याची गोष्ट ऐकायला...
एक होता वादळवारा
त्याला होत्या दहा बायका
पांच आवडत्या पांच नावडत्या...
पण तेवढ्यांत दिसते क्षितिजावर
वादळवाऱ्याची मंथर फडा
जिच्याखालीं पहातां पहातां
झांकळून जातो गोष्टीवेल्हाळ चंद्र
त्याच्या पांच बायकांशीं संधान बांधणारा...

अडगळीची खोली

अडगळीच्या खोलींत येते
कणीदार धूळ माहेरवासाला
वाळवीचें पांढुरकें बिऱ्हाड बरोबर घेऊन...
तपकिरी घोड्यावरचा
बिनडोळयांचा अंधार शोधीत असतो
फुरफुरत्या नाकपुड्यांनीं
चुकचुक पालींचीं गुलाबी अंडीं...
वाजूं नये थंडी
म्हणून विणूं लागलेले असतात विंचू
कोळीष्टकांचे स्वेटर...
बाजाच्या पेटीचा भाता कुरतडणाऱ्या
बायकोला म्हणत असतो
मनुकांचे डोळे
टेलीफोनच्या डायलसारखे फिरविणारा
अलबुखारी उंदीर :
मी नाहीं येणार तुझ्याबरोबर सिनेमाला
अडलंय् माझं खेटर!
याच खोलींत असतो
जरीची वाटोळी टोपी घातलेला
आंखूड चड्डीचा ॲनेमिक ग्रूप फोटो
आजोबांनीं काढलेला
त्यांच्या आजोबांबरोबर...
इथेंच असतात
सदऱ्याचीं हरवलेलीं बटनें,
इथेंच विचारतात तीं
तोतऱ्या झुरळांना :

भटो...भटो... काय तुमचा मोटो ?
झुरळीं पुटपुटतात :
क...क...स...ला मो टो...नि क...सलं...का...य
आ...आम्हांला हवा आ...हे बै...दा फ्राय
देतां काय ?
अडगळीच्या खोलींत करते
जागता पहारा
माहेरवाशीण मातीची मंगळागौर
हव्याहव्याला येतो पूर
नको-नकोचा होतो चूर
अशी ही जगावेगळी
अडगळीची खोली...
वेडगळीची डोली...

पांगारा

लेव्हल क्रॉसिंगपाशीं
थडग्यांचे निःश्वास सोडणारी दफनभूमि आहे
तिला लागूनच आहे
लूत लागलेला एक पांगारा उभा
विझत चाललेल्या महारोग्यासारखा...

एके दिवशीं
रात्र बसली होती
धुक्याबरोबर एकांतांत
खाऱ्या वाऱ्याच्या आडोशाला
तेव्हां लागली याला
अखेरची घरघर...
मृत्युशय्येपाशीं त्याच्या
होता एकच कावळा त्यावेळीं
पेंगणारा
ज्यानें घातलें चांदणीएवढें गंगाजळ
त्याच्या तोंडांत
प्राणाचें फूल मिटतांना...

प्राणाचें फूल मिटतांना
म्हणाला पांगारा कावळ्याला :
मेलों म्हणजे पिरावर घाल माझ्या
लालबुंद चादर
माझ्या अंगांगांच्या बागा
महिरून टाकणाऱ्या गर्द फुलांसारखी
अन् पायाशीं ठेव
एक फकिराचा कंदिल

मिणमिणणारा
या धुक्याच्या मंदिलासारखा...
कुणाच्याच लक्षांत न येणारें
एक जुजबी लाजाळू मरण मरणारा
तो पांगारा
अजून तसाच उभा आहे
लेव्हल क्रॉसिंगच्या दफनभूमीपाशीं
महारोग्याच्या विझलेल्या प्रेतासारखा
अन् त्याच्या खांद्यावरचा तो खुळा कावळा
वर्षांनुवर्षं विचारतो आहे
कोंबडतुऱ्या संध्याकाळला :
होतेस का ग तूं
याच्या पिरावरची लालबुंद चादर ?
याच्या चिन्यावरचें
जास्वंदी वादळ ?

कबुतर

कबुतर हा एक घुमणारा पक्षी आहे
तो एक न घुमणाराहि पक्षी आहे
कधीं कधीं येतो एखादा क्षण
त्याच्या आयुष्यांत
जेव्हां जाणवतो त्याला
या घुमण्यांतील पोकळपणा...
या पोकळपणाच्या पोकळींतच
दिसेनाश्या होतात
घुमण्याच्या आर्त पाकोळ्या...
या पाकोळ्या दिसेनाश्या झाल्या
म्हणजे अबोल आकाश उतरत
त्याच्या जडावलेल्या पंखांवर
साऱ्या अबोलपणाचा जडपणा बरोबर घेऊन
अन् त्याच्या घाटदार छातीवरची लवहि
पिशाच्च होऊन भिरभिरते
मुक्या डोहाच्या गहिरेपणाभोंवतीं...
कधींतरी...कुठेंतरी
त्याच्या आयुष्यांत आलेली एक मादी
येते त्याच्याजवळ
अन् षड्जांत शहारणाऱ्या सरोदाच्या आवाजांत
ती म्हणते : गुटर्गूं...गुटर्गूं...
आपलीं अंडीं घातलीं आहेत मीं
त्या वळचणीखालीं
फिक्कट निळीं...फिक्कट हिरवीं
जशी व्याधाची चांदणीच आहे व्याली
येतोस का पहायला ?
तिचें कवित्व त्याला आवडतें

मग तें घुमूं लागतें
गुटरगूं...गुटरगूं...
पण तें तेवढंच
पुन्हां अबोलपणाचा जडपणा येऊन बसतो
त्याच्या पंखांवर...
डोळे होतात दोन खोल खोल डोह...
षड्ज हरवून बसलेलं भाबडं सरोद...
कबुतर घुमतें तेव्हां
घुमणारें जग घुमायचें थांबतें
कबुतर घुमायचें थांबतें तेव्हां
न घुमणारें जग अधिकच घुमें होतें
अलिबाबाच्या गुहेंतील प्रतिध्वनि
असतात त्याच्या घुमण्यांत
पण त्याचें तें घुमणें
लपेटलेलें असतें
प्रतिध्वनीनंतर उगवणाऱ्या
न–घुमणाच्या लाटांनीं...
त्याच्या घुमण्यापेक्षां
त्याचें न घुमणेंच असतें अधिक शाश्वत...
असण्यापेक्षां न असण्याचाच
त्याचा ध्यास असतो अधिक अनंत...
आज ही नवीनच मादी
घुमते आहे त्याच्यासमोर
तिच्यावरोबर तेंहि घुमेल क्षणभर
गुटरगूं...गुटरगूं...
षडज् परत मिळालेलें धुंद सरोद...
घुमेल घुमेल आणि मग बसेल
तें कौलारावर जाऊन
उतरत्या उन्हाच्या तिरप्या तिरपींत

निवांतपणें पहात
क्षितिजावरची ती
न घुमणारी घुमी संध्याकाळ

गुटर्रगूं ... गुटर्रगूं
गुटर्रगूं ... गुटर्रगूं ...
मनाच्या वळचणीखालीं
येऊं देऊं नका ही परवल
नाहींतर होईल सगळीच परवड
अन् सोन्यासारखें आयुष्य
होऊन जाईल मातीमोल ...

पांच खिडक्या

मुसळधार पाऊस
त्यांत बुडालेली निःसंग रात्र
वेळ मध्यरात्रीचा...
बारा साडेबारा वाजतांचा
ओल्या काळोखाच्या ओंजळींत
घरें झोंपीं गेलीं आहेत
या गुडप् रस्त्यावर मात्र
पांच खिडक्या जाग्या आहेत

पहिली : मरणाची वाट पहाणारी
पण मरणाला नको असलेली...
(डॉक्टर म्हणतात–हिची झोंप हरवली आहे.)
दुसरी : मरण टाळूं पहाणारी
पण मरणाला हवी असलेली...
(डॉक्टर म्हणतात–हिची नाडी दमली आहे.)
तिसरी : नुसतीच वाट पहाणारी
वळणावर नजर खिळवणारी...
(डॉक्टर म्हणतात–मुलगा झाला, पेढे काढा.)
चौथी : वाट पाहून थकलेली
सुकलेलीं फुलें कुरवाळणारी...
(डॉक्टर म्हणतात–प्रेमाचा हा जुनाच पाढा.)
पांचवी : कढत कॉफीचे घोट घेत
कवितेच्या लडी विणणारी...
(डॉक्टर म्हणतात–ही तर केस आहे कधींच बरी न होणारी.)

कुठूनसें....

कुठूनसें ... कुठूनसें
एक पांखरूं उडत येतें
हळूंच आपल्या पंखावरचा
हिर्वा थेंब झाडून टाकतें...

कुठूनसें ... कुठूनसें
माझें मन झुरत येतें
अन् आपल्या पंखावरचा
जळता डंख पहात बसतें...

अब्बाजान

निंबाच्या झाडाखालीं
चौपाई टाकून बसलेले
म्हातारे अब्बाजान
गोंजारतात बुजऱ्या हातांनीं
शेळीचें गोंडस करडूं
अन् त्याच्या गुलाबी कानांना
करीत गुदगुल्या
आपल्या भुऱ्या दाढीनें
म्हणतात ते :
बेटा, माहीत आहे का तुला ?
या उन्हांत पोहतां येतं मला !
कोकिळेचं कुहूंकुहूं डोळ्यांना दिसतं
गुलमोहराचं झुरणं ऐकूं येतं
शेवगा उधाणतो त्याचा स्पर्श जाणवतो
पहिला बारीश घायल करून जातो
अन् बरं का बेटा...
माझ्या खिशांत कीं नाहीं
असतं खारीचं पिल्लं
भुइमुगाच्या दाण्यासारखं गुलाबी...टिल्लू
संध्याकाळ झाली कीं
तें खिशांतून बाहेर येतं
नि परवचा म्हणतं...
रात्रीं भुताच्या गोष्टी ऐकतं.
तेवढ्यांत सूनबाई बाहेर येते
नि कडकडा बोटं मोडीत वाऱ्याला म्हणते :
हा आयतोबा म्हातारा...
खायला काळ नि जमिनीला भार...
मग अब्बाजान होतात तिथून पसार
असा एका कवीच्या घरांतला प्रकार...

झपाटलेलें घर

मध्यरात्र होते
वळणावरचें तें पडकें घर
झपाटून जातें.

अशा वेळीं त्या घरांत
येतो वेताळ
बांधून चांदण्याचा मंदील
अन् चिंचेवरची चावट चेटकीण
गांठून त्याला आडोशाला
सरळ सरळ विचारते :
घेशील का तूं माझें चुंबन ?
देशील का तूं मला आलिंगन ?
विझवूं का तो कोपऱ्यांतला कंदील ?
दलदलींतले गैदी बेडूक
लावून बसलेले असतात
अनादि खर्ज
शेवाळाच्या शिळ्या साथीवर
अन् मुंजीचें जेवण जेऊन
तट्ट सुस्तावलेला पिंपळावरचा मुंजा
वाट पहात असतो सोडमुंजीची
मनांत असतें त्याच्या
त्या चेटकिणीला म्हणायचें :
आदाब अर्ज ... आदाब अर्ज
कशास हवी पत्रास त्या अजागळ वेताळाची ?
मी घेईन तुझें चुंबन ...
मी देईन तुला आलिंगन...
खुशाल टाक वात काढून

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थलांतर
अनुक्रम 2/200 वि: काव्य
क्रमांक ७५०९ नों: दि: १९/२/...

त्या कोपऱ्यांतल्या कंदिलाची
अगदीं कायमची : अगदीं कायमची :
तेवढ्यांत येतो सैतान
मारीत रातकिड्यांची फिरकी तान
अन् पाहून सगळें नाटक
त्याच्याहि रक्तांत होतें
खुळ्या रात्रीचें काळें चेटूक
फेंकून हातांतलें विडीचें थोटूक
तो म्हणतो चेटकिणीला :
हा वेताळ...
याच्यावर तूं एवढी भाळतेस ?
याला ना तंत्र...याला ना ताळ,..
हा मुंजा ...
याच्यावर तूं जीव टाकतेस ?
हा तर इथला भडभुंजा...
तूं आपली माझ्याबरोबरच चल कशी !
टॅक्सी करून लहानशी
आपण जाऊं सिनेमाला
सिनेमांत पिऊं कोका कोला
रॉक अँड रोलचा हैदोसधुल्ला...
इथल्यापेक्षां तिथला काळोख
असतो अधिक दाटीचा
इथल्यापेक्षां तिथला आडोसा
असतो अधिक सोयीचा...
चेटकीण म्हणते :
आतां काय करूं ?
कुणाला वरूं ?
वेताळापेक्षां मुंजा बरा
कीं मुंजापेक्षां सैतानच धरूं ?

चेटकीण झाली तरी बाईच ती !
पहाट झाली तरी विचारच करीत होती !
वेताळ बरा कीं मुंजा बरा ?
कीं मुंजापेक्षां सैतानच खरा ? ...

बोलतां बोलतां
सकाळ होते
वळणावरचें तें पडकें घर
अजून झपाटलेलंच असतें !

एकेकाचें भाग्य

कुणाच्या पुस्तकांत असते
मोरपिसाची खूण,
कुणाच्या आठवणींत असते
केवड्याची चूण.
कुणाच्या रुमालावर रेंगाळतें
पांखरूं कोलनवॉटरचें,
कुणाच्या गालाला बिलगतें
रेशीम कुरळ्या बटेचें.
कुणाच्या ओंजळींत असते
करपलेली पानझड,
कुणाच्या पांजळींत असते
हरवलेली पडझड.
कुणाच्या डोहांत असतो
आर्ततेचा तरंग,
कुणाच्या दाहांत असतो
निरर्थाचा अभंग.
कुणी समईसारखें प्रसन्न तेवत असतें
कुणी कापरासारखें जळत असतें...

दुःख

माझें दुःख म्हणजे
काळोखाच्या कफनावरची नक्षी आहे.
माझें दुःख म्हणजे
वेदनेच्या फांदीवरचा पक्षी आहे.
माझें दुःख म्हणजे
मुक्यानें मेलेली सावित्री आहे.
माझें दुःख म्हणजे
वैशाखांत जळणारी धरित्री आहे.
माझें दुःख म्हणजे
व्यथेनें लिहिलेलें पत्र आहे.
माझें दुःख म्हणजे
कधींच न संपणारी रात्र आहे.
माझें दुःख म्हणजे
कधींच न शमणारी भूक आहे.
माझें दुःख माझें
एकुलतें एक सुख आहे.

प्लॅटफॉर्म

प्लॅटफॉर्म...
पिसाट पावसानें
काळाला दिलेला
क्लोरोफॉर्म...

समोरच्या तारेवरचा
तो चिंब कावळा
पावसांतच सुकवतो आहे
आपलीं पिंजारलेलीं पिसें.
त्याच्या चोंचींतला
जाणिवेचा थेंब
केव्हांच उडून गेला आहे...

रुळांच्या वळणावरचा
तो तांबडा सिग्नल
पावसांतच पढतो आहे
सांवल्यांचा नमाज.
त्याच्या काळ्या कफनीवरचा
नेणिवेचा डोळा
केव्हांच विझून गेला आहे...

आहे नाहींत जिरलें आहे.
काळाचें पाऊल थिजलें आहे.

प्लॅटफॉर्मवर उरलों आहे
मीच काय तो एकटाऽऽ
हा कावळा माझा नाहीं
हा सिग्नल माझा नाहीं
खिशांतल्या सिगारेटचा
झाला आहे भुकटा...

या मेलेल्या काळाचें
धूड कोण नेईल ?
कधींहि न येणारी माझी गाडी
या स्टेशनांत कधीं येईल ?...

तृप्त !

श्रावणांतलें ऊन
आज कसें सुखावलें आहे !

लोभस अल्लड हिरवळीवर
केव्हांचें तें लोळत आहे !

चांदणीचें फूल
आज कसें तृप्तावलें आहे !

नितळ निथळ ओढणीआडून
खट्याळ कसें हंसत आहे !

सगळेंच अगदीं
आज कसें ओथंबलें आहे !

वर्गांत नवी मुलगी यावी
तसें ... तसें वाटत आहे !

•

साक्षी

या उजाड उनाड माळावर
माझ्या एकाकीपणाचा
एकच साक्षी...

डोळ्यांच्या खांचा झालेल्या
बुरुजाआड कण्हणारा
एक जखमी जहरी पक्षी...

पाणिनि

उन्हाच्या मुसळधारेंत
चिंब झालेल्या
नागपिवळ्या शेतांत
उभा आहे एक पांगारा...

पटेर हळदी वाघाला
जणूं पाणिनि देतो आहे संथा
व्याजिघ्रति इति व्याघ्रः
व्याजिघ्रति इति व्याघ्रः

कोल्ह्याचें लग्न

श्रावणमांडवांतलें
 कोल्ह्याचें लग्न
पहाण्यांत आहे झाला
 जनकराजा मग्न

एक पाय त्याचा
 चुरताहेत श्रावणसरी दासी
अन् दुसरा जळतो आहे
 उन्हाच्या धुमींत दधिचीसारखा...

कर्दळ

माझ्या गुणाच्या कर्दळीला
आज सकाळीं आलें आहे
गर्द गिरेंबाज फूल...

अंड्याच्या पिवळ्या बलकाआडून
यावी मेंदीची पिंजरचाहूल
तसा त्याचा मुखडा आहे...
मिडासच्या वेड्या स्वप्नांमधून
उडावी पाकोळ्यांची धुवांधार
तसें त्याचें रुपडें आहे...

माझी गुणाची कर्दळ...
कौतुकाच्या अनिमिष ओंजळींत
केव्हांपासून आहे उभी
त्या तान्हुल्याला घेऊन
समाधानाच्या उंबऱ्यावर...

श्रावणसरीच्या आरसेमहालांत
वादळशेजेवर झालेल्या
हिच्या गर्भाधानाचा सोहळा
याचि डोळां मीं पाहिला होता...

पण आकार–पालखींत बसतांना
हिच्या गर्भानें म्हटलेलें
मातीचें स्तोत्र
माझ्या कानांना ऐकूं कसें आलें नाहीं ?

माझी गुणाची कर्दळ...
सकाळीं मला जाग आली
तेव्हां कोरीत होती
माझ्या पापण्यांच्या कृष्णकमळांवर
बुलंद फुलाचा
गर्द गेंदेदार थेंब...

गाणें बुडालेल्याचें

तापलेली वाळू...

तिच्या तांबूस वक्षावर विसावलेलें
तारतुटें व्हायोलीन...
भरतीच्या फेंसावर तरंगणारी
व्हाईट हॉर्सची रिकामी बाटली...
आज या किनाऱ्यावर
कशी आली नाहीं
एकहि सांवलीची कांसवीण
दुपारचें ऊन खायला ? ...
व्हायोलीनच्या जाळ्यांतले
सूरमासे

कुणाचें प्रवचन ऐकत बसले आहेत
शेवाळाच्या पर्वतावर
वेळीं अवेळीं ? ...
आकाश संथ डुंबत आहे
आरशांच्या तळ्यांत
अन् स्फटिकाचा कांचनमृग
करतो भूलभुलैय्या तृष्णेच्या मनावर...
एक समुद्रपक्षी येतो
चोंचींत घेऊन
चर्चच्या घंटेची रेषाहीन किणकिण
अन् व्हिस्कीच्या गोंडोलांत बसून
मधुचंद्रास निघालेली मत्स्यगंधा
गाऊं लागते
सनातन वेडगाणें समुद्राचें
तापलेली वाळू...

तिच्या स्तनांवरचें तें व्हिस्कीचें गोंदण...
मत्स्यगंधेनं दिलेलें मिठीचें आंदण...

सफरचंदें

लोळत पडलेल्या
विवस्त्र पऱ्या
डाळिंबझरोक्यांत ऊन खात ...

द्राक्षसुईनें गोंदून घेणाऱ्या
कुणी चांदण्या
तुडुंब स्तनांवर नखक्षत जहाज ...

रक्तांतील पणत्यांभोंवतीं
रिंगण धरतांना
भाजून तर निघाल्या नाहींत या कत्रठी पाकोळ्या ?...

तुटण्यासाठीं आसूसलेल्या
बाजूबंदांचे त्यांचे देंठ
कशासाठीं झाले होते इतके आतताई ? ...

वर्तुळांच्या टपोर कवेंत घालते
रंगफुंकर मेंदीची बुजरी गाथा
अन् हलकेंच डोकावतात
वेदनेंत जखमी चंद्रांचीं नितळ बिंबें...

अकालविकाळ ...अस्ताव्यस्त...
कातळखाऊ अफाट तुळई
सरकत असतें संथ भूत
त्याची भयाण जांभई
जोगव्यासाठीं येतात झिंगल्या
भिंताडाशीं तिरसट सांवल्या
छपरावरती पापणीच्या
म्यँव म्यँव मांजरभावल्या
व्हायचें आहे थंड पुतळा
रक्ताच्या या पिसाटाला
तावदानांवर नखें घांशीत
कण्हतें झाड थंड उशाला
वाजतगाजत वरात येते
अंधुक अंधुक प्रेतयात्रेची
माझी झोंप होते नवरी
कफनें माळून काळोखाचीं
कुठून कुठून आतां आणूं
बुबळें माझ्या डोळयांना ?
कुठें कुठें शोधूं पिसें
आंधळया या मोरांना ?
केव्हांच आहे गेली हरवून
जाणीवेची सुन्न भुंवई
उरली आहे एकच पापणी
एक जखीण...एक तुळई
डोळा तिचा डोळा माझा
मानेवरचें तिढें घुबड
घुमतं आहे म्हणतं आहे

दार उघड...दार उघड
रहाट उठेल...पहाट फुटेल...
जागेपणाचं भजन
खांदा देईल भित्या रक्ता
जैरामाची सोबत धून....

एक मुलगी आली,
सारा समुद्र ढवळून गेली.
एक मुलगी आली,
सारें आकाश उजळून गेली.
एक मुलगी आली,
सारें सारें विस्कटून गेली.
एक मुलगी आली,
सारें अर्धेंच टाकून गेली.
एक मुलगी आली,
दुखरी जखम करून गेली.
एक मुलगी आली,
बुजरी फुंकर मारून गेली.
एक मुलगी आली,
फसवें नाटक करून गेली.
एक मुलगी आली,
खोटें खोटें हंसून गेली.
एक मुलगी आली,
आली तशीच निघून गेली.
एक मात्र अशी आली,
वेड्यासारखें पहात बसली
आपलींच दहा प्रतिबिंबें
डोळयांच्या या मायाजालीं...

चंद्र फिका चंद्र फिका

चंद्र फिका चंद्र फिका
झाड पानपान सुकें
मिटल्या पंखांवरतीं
धुंद धुकें मंद झुकें.

देंठ दुखे देंठ दुखे
फूल पाकळींत विझे
आणि कुठें आणि कुठें
भूत सांवलींत भिजें.

डोह रिते डोह रिते
रंग तरंगांत मिटे
बुडत्या क्षितिजावरती
शब्द अशब्दांत फिटे.

चंद्र मुका चंद्र मुका
गीत इथें सूरभग्न
मिटल्या डोळ्यांवरतीं
ओंठ तुझे स्वप्नमग्न.

हंसऱ्या डोळ्यांत

तिच्या हंसऱ्या डोळ्यांत
दिसलें तें काजळ.

तिच्या बुजऱ्या केंसांत
फसलें तें वादळ.

तिच्या मुक्या ओंठावर
भिरभिरला तो शब्द.

तिच्या भोळ्या वक्षांवर
दर्वळला तो गंध.

तिच्या गंभीर हास्यांत
भिजलें तें आर्त.
तिच्या खंबीर मिठींत
जाणवला तो अर्थ.

घोडे

ब्राँझमध्यें कालवलेलें लोखंड
घांसतें सूर्यावर न्हातीधुती आयाळ...

पायांत विझतात गरुडाचे पंख
ध्वनीच्या ओंजळींतून निसटलेलें आकाश तोलणारे...

डोळ्यांच्या कातळावर येतो चंद्रावरचा काळवीट
रक्तांतील वादळाचें जावळ कुरवाळीत...

लफ्फेदार खिंकाळीचा आकाशाला तडा
पंचमाच्या फणींत लुकलुकणारा खडा...

जखमी पांखरूं

डाळिंबफुलांना पडतें आहे
ठणकतें स्वप्न
तुझ्या विझूं विझूं पंखांचें...
त्या पंखांतील
उड्डाणाचीं वादळें पुसून टाकणारा
तो काळाकभिन्न पंजा
तुला नीट दिसतो आहे का ?...

ठिबक ठिबक ठिपकते
चांदणी
तुझ्या चोंचींतील अपार व्यथेची ...
त्या चोंचींतील
आर्ततेचे मासे फूस लावून पकडणारें
तें भिंगरीदार जाळें
तुला नीट जाणवतें आहे का ?...

तुझे गुलाबी पाय मरणाऱ्या देंठासारखे
वाट चुकतात
शहाऱ्यांच्या चक्रव्यूहांत...
त्या शहाऱ्यांतील
कल्पांतथंड मौन
तुला नीट लपेटत आहे का ?...

जाणीव झाडाला फुटतो धुमारा
तुझ्या रुजूं रुजूं वेदनेचा
त्या वेदनेच्या
अथांग मळयांत
तुझें जुई शुभ्र भूत
नीट घुमत राहील का ?,..

माझ्या रक्तांत

माझ्या रक्तांत लागतात दिवे
जेव्हां पळसावर उतरतात
सूर्यांचे थवे.

माझ्या रक्तांत भिजतें केशर
जेव्हां मातींत भिनतें
कस्तुरीची सर.

माझ्या रक्तांत जळतात रंग
जेव्हां कणाकणांत झिणझिणतात
पोपटी तरंग.

माझ्या रक्तांत झुरतात सूर
जेव्हां मनामनांत शिणशिणतें
घनःश्याम काहूर.

माझ्या रक्तांत विघळते व्यथा
जेव्हां दिठींत सांकळते
मिठीची कथा.

माझ्या रक्तांत दर्वळतें निःशब्द
जेव्हां शब्दच बसतात हरवून
बोलायाचे शब्द...

झाडें

झाडें आहेत उभीं
दबा धरून कैदी श्वासासारखीं...
पानांच्या क्षितिजावर
लोळते आहे कृष्णघोळ आषाढलाट...
दिशांच्या मनांतील
पाऱ्यांचीं पांखरें
टिपतात त्यांच्या स्तनांवरचे
हिरवे निळे तांबूस तीळ...
लवतें आकाश फुलवेडें
गर्भजड फांदी होऊन...
चेटूकवेडें एक पांखरूं
निखळते डोळ्यांच्या बाहुलीमधून
अन् गहिऱ्या पावसाचा
वेध घेतांना
अल्लाद पडतो एक कवडसा
पाण्याच्या बोटांतील
हळव्या अंगठीवर...

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे. स्थळप्रत.
अनुक्रम 21200 वि: काव्य
क्रमांक 1508 नों: दि: 16/2/86

माझा डोळा होतो आकाश

माझा डोळा होतो आकाश
चंद्राची उघडते सुगंधपापणी
सुरूच्या झाडाचा दुखरा कांटा
फुलांवर शिंपितो व्यथेची मोहिनी.

निंबावर भरते भुतांची जत्रा
काजव्यांना लागतें सांवल्यांचें वेड
देंठांच्या बाळमुठींत कण्हतात स्वप्नें
पाकळ्यांत शिवशिवतो वेडा उजेड.

रंध्रारंध्रांत शहारतो केवडा
डंखांत भिजते चंदनी चांदणी
कणांत कणांत टपोरा ठणका
डोहांत डुंबते धुक्याची हरिणी.

ससा

मुका ससा चंद्रावरचा
पियानोच्या सुरांत लोळत असतो
जिन्याखालच्या अंधारांत
पालीचा ओंठ निवळून जातो

धुक्याला पडतें खळें
वळणावरल्या नितळ दिव्याचें
सांवलींतून तुटलेलें मांजर
अंग चाटतें चांदण्याचें.

काजव्यांचा सांडतो चुरा
पाणंदीच्या पंखावरून
चोंच असतो घांशीत वारा
कपारींच्या दगडांमधून

एक असते ऑफिलीया
खुडीत कळ्या गंधवेड्या
एक असते हंसत कवटी
घालीत मातीच्या घड्या

मुका ससा चंद्रावरचा
पियानोच्या उरांत जळत असतो
मुका हॅम्लेट चांदण्याचा
कवटीपाशीं बोलत रहातो...

ओथंबून आला पांचू

ओथंबून आला पांचू
हिर्व्या दुर्वांच्या गर्भांत,
ओठंगलें गंधमोनें
ऊन सोन्याच्या गवंति

टपोरलें सूर्यफूल
रंगमस्तींत मस्तींत,
शब्द पेंगुळले ऐन
अक्षरांच्या परड्यांत.

जास्वंदीच्या पांदीमध्यें
कुजबुज डाळिंबाची,
नादवेडीं वेडीं झालीं
रक्तफळें रातांब्याचीं.

आली भोळ्या सांवलीला
सोनचांफ्याची भोंवळ,
पायतळींच्या फुलांत
डुबडुंबते ओवळ.

कुठें एखादी नटेल
काळविसरली मेंढी
कस्तुरीच्या ओंजळींनीं
लुटी लाजवट मेंदी.

पालवीच्या शेल्याखालीं
विव्हळते कोणी मैना
भोर निळ्या आकाशाचा
करी राजहंसी ऐना.

राधा कवडसा झाली

काळजाच्या आसपास निखळला देवतारा
आणि रक्ताचा पिंपळ क्षण एक शहारला.
डोह जांभूळला त्यांत सूर सूर निथळला
पंख पांखराचा त्याच्या उरींपोटीं वितळला.

डोलकाठीवर होता मंद कंदील कण्हत
न्हात्याधुत्या शिंपल्यांत मोती होता उसवीत.
जुन्या स्वप्नांचें घरटें, झांवळ्यांचें भालूगीत
होतें किनाऱ्याच्या ओंठीं दबकत ठणकत

होती थडग्यावरची: म्लान झालेली चादर
आणि उडून गेलेलें गंधामधलें अत्तर.
क्षितिजाच्या मनीं होतें चार चकोर पेटले
चंद्रकोरीच्या अंगांत तंग वादळ आटलें.

बांसरीच्या स्तनांवर होतें गोंदण कृष्णाचें
होतें मिळालें राधेला आर्त आंदण तृष्णेचें
चोंच देवचांदणीची काळजांत रुपलेली
वितळल्या पंखावर राधा कवडसा झाली.

राख

पंढरिच्या पाषाणानें
माझी राख राख केली ;
त्याच राखेंतून एक
आर्त पाकोळी उडाली.

याच राखेसाठीं होता
केला सर्व अट्टाहास ;
उपहासाचें या भस्म
होतें फांसलें अंगास.

कर्ज

विठ्ठल बिकट
विठ्ठल फिकट
होतां प्रसन्न भक्ताला
वरदानास चिकट.

विठ्ठल खमंग
विठ्ठल भणंग
युगें अठ्ठावीस त्याच्या
खाका वरतीं सणंग.

विठ्ठलाचा रोज
ऋणकोचा अर्ज
किती दर्शनाचें माझें
आहे त्याच्यापाशीं कर्ज !

वाटुली

वाटुली पहातां
शिणले डोळुले
चष्म्याचें दुकान
दिसेनासें झालें.

घराच्याच माझ्या
लिलांव निघाला
पुकारणीसाठीं
विठोबा ठाकला.

घर गेलें गेलें
छप्पर उडालें
वाटुलिचें आतां
भिक्षास्थान झालें.

आतां तरी ये गा
बुब्बुळ घेऊन
दाखीव गारुड
कराल... कृतघ्न !

माझा विठोबा

माझा हा विठोबा
माझें जीवघेणें
अनन्त जळणें ललाटींचें.

भेटीचें आमीष
लाळ घोटणें गा
तुकयाचा त्रागा खुळसट.

नदींत बुडून
सोडणें हा प्राण
वैकुंठ – विमान दारीं येतां.

एवढेंच सत्य
पांडुरंग जाणें
पाषाणीं रडणें खोटें खोटें.

साक्षीदार

माझें घरदार
टाकिलें गहाण
विठूचें उधाण अंगीं येतां.

रांडा आणि पोरें
देशोधडीं झालीं
बरी खोड गेली एकेकाची.

आतां उरे फक्त
धुंदाटलें प्रेत
तुझें भालगीत जोपासीत.

आतां तरी ये रे
मडकें धराया
महायात्रेचा या साक्षीदार.

स्पर्श

झालों आंधळा आंधळा
गुलमोहर फुलला
दिसेनासा झाला.

झालों बहिरा बहिरा
सूर पक्ष्यांना फुटला
वितळून गेला.

झालों पांगळा पांगळा
दारीं शकुन आलेला
निघोनिया गेला.

हात झडला झडला
स्पर्श तुझ्या चरणांचा
महारोगी झाला.

तहान

विठ्ठलाची लागे
मला घरघर
डॉक्टर ठेवतो
उगा गॅसवर.

घशाशीं घोंटाळे
ओवी विठ्ठलाची
बायकोस घाई
कुंकू पुसण्याची.

उचकींत माझ्या
विठ्ठल कोंदला
आशाळभुतांचा
भोंतीं गोतवळा.

आणा गंगाजळ
तुळशीचें पान
विठ्ठलास माझ्या
लागली तहान.

माती

वेडलागलें मी झाड
माझे मातींतच पाय
माझ्या मनानें घेतली
नभनक्षत्रांची हाय.

माझी माती गा शहाणी
देते मला तिचे पंख
हवाहवासा वाटतो
जेव्हां आकाशाचा डंख.

माझी माती माझी मुक्ति
मातींतच माझा मोक्ष
हव्याहव्याच्या कोड्याचा
तीच लावी सोक्षमोक्ष.

मी

मीरेचे पैंजण
त्यांत मी घुंगरूं
कसें मी आवरूं मन माझें ?

नाथांची कावड
तींत मी ओंजळ
मला ये भोंवळ तहानेची.

जनाईचें जातें
त्यांतलें मी पीठ
झालों कसा धीट भितरा मी ?

मुक्ताईचे डोळे
त्यांत अश्रुबिंदू
होऊनिया स्फुंदूं लागलों मी.

ज्ञानियाची ओवी
तींतला मी छंद
केली चिरेबंद समाधि मी.

यात्रा

जावया निघालों
आमुच्याच गांवा
तिकिटाचा कावा   आकळेना.

मोक्षाच्या मोहानें
झुंबड उडाली
मुक्तीची स्पेशल   लेट झाली.

तसाच माघारां
परतलों घरा
अगदींच कोरा   करकरीत.

कुकारी

झालास प्रसन्न
दिला एक वर
झोळी ही फाटकी
वाचा गेली पार.

कपाळकरंटा
मी हा दळभद्री
दिलेंस दर्शन
लागे मला तंद्री.

आलास जेव्हां तूं
दार होतें बंद
मुक्तीचा कायम
हुके ताळबंद.

असं हें नशीब
तूंच घडविलें
पहातां पहातां
चक्र फसविलें.

आतां जन्मभरीं
टाळची कुटणें
आणि तुझ्या नांवें
कुकारी ठोकणें.

बीज भाजुनि

मराठा ग्रंथ संग्रहालय, ठाणे.

बीज भाजुनि केली लाही
आम्हां जन्ममरण नाहीं.

ब्रह्म कोळोनिया प्यालों
तहानेच्या पार गेलों.

निराकारलों आकारें
वितळले रे देव्हारे.

शब्द–अर्थ एक झाला
नाद ओंकारीं लोपला.

अतां उरें हें थडगें
मोक्षमातीचें गाडगें.

मीच धीट वीट झालों
तिच्यावर विठ्ठललों.

होवो शहाणा विठ्ठल

जन्मा घालुनि काय केलें ?
तुवा मुदल गमाविलें.

कां रे न येसी माघारां
अझुनि तरि दिवाळखोरा ?

केली पंढरीची नासी
भक्तिभीकची मागसी.

अझुनि फुटो अक्कल
होवो शहाणा विठ्ठल.

कोळोनिया प्यावी

पहावें तिकडे
दिडक्यांचीं गाणीं
मनाला डागणी नाहक कां ?

एक एकतारी
टाळ नि मृदुंग
ध्यावा पांडुरंग फुकटांत.

भगवें चिंधोटें
पाहून दारींचें
धनकोंचे मोर्चे थांबतील.

फुंकावा संसार
व्हावें कफल्लक
मोक्षाची झलक दारिद्र्यांत.

फुटकें डबरें
एक नया पैसा
एवढाच वसा राहूं द्यावा.

कोळोनिया प्यावी
लाज तहानतां
तेणें लाभे चित्ता समाधान.

जागर

आकाशाच्या स्पर्शासाठीं
केला पंखांचा जागर
किती उडणें आणिक
आतां लाव ना कातर !

REFBK-0011239

भगदाड

पुंडलिकें काढियेली
वीट माझीया घराची,
उभी अठ्ठावीस युगें
मूर्ति तीवर विठूची.

पुंड्या मातलेला असा
गेला भावाच्या पल्याड,
मात्र माझीया घराला
पडे द्वाड भगदाड.

मराठी ग्रंथ संग्रहालय, ठाणें. स्थळप्रत.
अनुक्रम क्रमांक २८२०० ७४ वि: काव्य
नों: दि: